

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף מאוחר תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 011282
שם התלמיד/ה: _____

עברית: הבנה והבעה

הוראות לנבחן

- עברית: הבנה, הבעה ולשון
מועד חורף מאוחר, תשפ"א, 2021
א. משך הבחינה: שעהיים.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – הבנת הנקרא – 60 נקודות
פרק שני – הבעה בכתב – 40 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראה מיוחדת: יש לקרוא את המאמרים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — הבנת הנקרא (60 נקודות)

לפניך שני מאמרים. קרא אותם וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.
קרא את המאמרים 1–2 בנספח המצורף, וענה על השאלות בפרקים שלפניך.
הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.
בפרק זה ענה על כל השאלות 1–11.

1. (12 נקודות)

א. מהי עמדתו של כל אחד מן הכותבים כלפי השימוש באמוג'י במקום בשפה הכתובה? (6 נקודות)

ב. הבא נימוק אחד של כל אחד מן הכותבים, המבסס את עמדתו. (6 נקודות)

2. (6 נקודות)

על פי מאמר 1, ציין שתי בעיות שעלולות להתעורר בתרגום של טקסט כתוב לסמלי אמוג'י. (6 נקודות)

3. (8 נקודות)

א. לפניך חמש שאלות. על שתיים מהן יש תשובות במאמרים. הקף את מספרי שתי השאלות שיש עליהן תשובות במאמרים. (4 נקודות)

(1) מה גרם להתפשטות האמוג'י בעולם?

(2) מדוע ילדים מעדיפים להשתמש בשפת האמוג'י יותר ממבוגרים?

(3) האם שפת האמוג'י תיכנס בעתיד לתוכנית הלימודים?

(4) איזו צורת תקשורת הייתה נפוצה באינטרנט לפני האמוג'י?

(5) כיצד קובעים את הסמלים שייכנסו ללוח האמוג'י?

ב. על פי שני המאמרים, כתוב את התשובות על שתי השאלות שהקפת. (4 נקודות)

4. (9 נקודות)

א. מהי המלצתו של כותב מאמר 2 בנוגע לחינוך ילדים בעידן השימוש באמוג'י? (4 נקודות)

ב. קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלה שאחריו.

במחקר חדש התגלה שבגלל ההבדלים בין מערכות ההפעלה של טלפונים חכמים, סמלי האמוג'י אינם זהים בכל המכשירים ועקב זאת אין להם משמעות אחת מוסכמת. לדוגמה החיוך הקורן (grin) נראה בסוג מסוים של טלפונים שלילי ומלחיץ יותר מבטלפונים מסוג אחר. במילים אחרות, עד שלא ייווצר קוד אחיד לכל מערכות ההפעלה של המכשירים המגוונים, ייתכן שתיאלצו לסבול קצרים בתקשורת או לתקשר בדרך אחרת, למשל באמצעות אותיות ומילים.
(מעובד על פי אופיר ארצי [12 באפריל 2016]. זהירות: האמוג'י שלכם לא תמיד נראים כמו שאתם חושבים. אוזר מ־tgspot.co.il)

לדעתך, מה היה חושב כותב מאמר 2 על הקטע שלעיל? נמק את דבריך. (5 נקודות)

5. (4 נקודות)

לשם מה כותב מאמר 2 מזכיר במאמרו את הצירוף "סלנג רשת"? (שורה 8)
הקף את התשובה הנכונה ביותר. (4 נקודות)
— כדי לתאר את הניסיון להנחיל לילדי העולם את שפת הקיצורים.
— כדי להראות שתופעות חולפות זוכות לעיתים לתשומת לב מוגזמת.
— כדי לציין שמדובר בציון דרך חשוב בהתפתחות השפה.
— כדי להוכיח שבכל העולם ילדים מבינים סלנג באותו אופן.

6. (4 נקודות)

במאמר 1 כתוב: "לנוכח המגמה ההולכת וגוברת של השימוש באמוג'י במקום במילים [...] הוסיפה חברת מיקרוסופט למנוע החיפוש שלה [...] תמיכה בחיפוש באמוג'י". (שורות 30–31).
א. מבין המילים שלפניך, הקף את שתי המילים שאינן יכולות להמיר את המילה "לנוכח" במשפט זה. (2 נקודות)
באמצעות, עקב, בהתחשב ב, למרות, בהתאם ל

ב. מהי משמעות המילה "מגמה" במשפט זה? הקף את התשובה הנכונה. (2 נקודות)
כיוון, אפשרות, עובדה, מטרה

7. (2 נקודות)

במאמר 2 כתוב: "תקשורת שמלווה את החברה האנושית מקדמת דנה" (שורה 5).
מהי משמעות הצירוף "מקדמת דנה"? הקף את התשובה הנכונה. (2 נקודות)
לעיתים רחוקות, בזמן האחרון, מדי פעם בפעם, מלפני זמן רב

8. (2 נקודות)

במאמר 2 כתוב: "אך למגינת ליבם היא נעלמה בתוך זמן קצר ואיננה עוד" (שורות 10–11).
מהי משמעות הצירוף "למגינת ליבם"? הקף את התשובה הנכונה. (2 נקודות)
לתחושתם, לדעתם, לשמחתם, לצערם

9. (2 נקודות)

במאמר 2 כתוב: "סמלי האמוג'י הם אוסף אקראי של ציורים מלאכותיים מוכנים מראש" (שורה 25). מהי משמעות המילה "אקראי"? הקף את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

דמיוני, מקרי, משמעותי, תועלתני

10. (8 נקודות)

לפניך מילים מן המאמרים. כתוב ליד כל מילה, מילה אחרת שיש לה משמעות קרובה. (8 נקודות)

— בקיא (מאמר 1, שורה 12) _____

— מוגבלת (מאמר 1, שורה 28) _____

— יישטפו (מאמר 2, שורה 19) _____

— לעטר (מאמר 2, שורה 37) _____

11. (3 נקודות)

במאמר 2 כתוב: "ודאי שלא לראות באמוג'י... אמצעי העשרה חיוני ובעל משמעות" (שורות 38–39). מבין המילים שלפניך הקף את שלוש המילים שיכולות להמיר את המילה "חיוני" ולשמור על משמעות המשפט. (3 נקודות)

הכרחי, מלא מרץ, דעתני, מקורי, מיותר, חשוב, עצמאי, נחוץ

פרק שני — הבעה בכתב (40 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 12–13, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-300 מילים לפי ההוראות. תוכל לכתוב טיוטה בעמודים 11–12.

12. (40 נקודות)

השימוש באמוג'י היה נפוץ בעבר בעיקר בהודעות טקסט מיידיות, וכיום הוא מתרחב לתחומים חדשים, כמו פרסום או תכתובות בעבודה.

כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את עמדתך בנוגע לשאלה אם ראוי לשלב אמוג'י בימינו בכל סוגי הכתיבה ואף בכתיבה רשמית: מכתבים רשמיים, עבודות אקדמיות, עיתונות, ספרי עיון וכדומה.

נמק את דבריך באמצעות דוגמאות.

13. (40 נקודות)

יש הטוענים שהחיבור התמידי לרשתות החברתיות המאפיין את דורנו פוגע בתקשורת הבינ-אישית, המתרחשת פנים אל פנים, ומעצים את הניכור החברתי. לעומת זאת, יש הרואים ברשתות החברתיות כלי שמחזק את הקשרים בין בני אדם.

כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך על התמורות בקשרים החברתיים בין בני האדם בעידן הדיגיטלי. נמק את דבריך באמצעות דוגמאות.

נספח 1 – מאמרים

מאמר 1

כשאת כותבת סמיילי, למה את מתכוונת?

לירן שוויד

לפניך שני מאמרים. קרא אותם וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

בעולם המודרני נדמה שנוצרה אפשרות להתבטא ללא מילים, באמצעות סמלים מצוירים המכונים אֶמוֹג'י.

המילה אמוג'י (emoji) מקורה בשפה היפנית, והיא הלחם של שתי מילים: e – תמונה או ציור, moji – דמות. האמוג'י הוא אמצעי ביטוי גרפי ומשתמשים בו בתקשורת מקוונת, בעיקר בשירותים שנועדו לשליחת הודעות מיידיות (כמו "ואטסאפ"). בשנים האחרונות אנחנו עדים לשימוש הולך וגובר בשירותים כאלה, וכך גם לשימוש באמוג'י הבא להחליף מילים בסמלים. שימוש זה באמוג'י חוסך זמן, והוא אף נהפך למעין שפה כלל-עולמית משום שהוא יכול לגשר בין אנשים שאינם דוברים את אותה השפה.

10 האמוג'י, המשמש אמצעי ביטוי חלופי, הביא אותי לערוך ניסוי. מטרתי הייתה לנסות לתרגם טקסט של הוגה דעות סיני מסינית לשפת האמוג'י. ההנחה הראשונית שלי הייתה שהמשימה תהיה קלה משום ששפת האמוג'י היא למעשה המרה של השפה הכתובה לסמלים, ומשום שאני בקיא בשפת האמוג'י. אולם עם הזמן גיליתי שלאמוג'י יש מגבלות של שפה.

מבחר סמלי אמוג'י



(אוחזר מאתר stephanieorefice.net)

15 בלוח האמוג'י הסטנדרטי יש 825 סימנים, ואף על פי כן יש מושגים שאינם מיוצגים בו. לדוגמה כשניסיתי לתרגם את המושג הנפוץ ביותר בהגות הסינית — "דאו" (דרך), נתקלתי בבעיה, שכן אין אמוג'י שמזכיר את משמעות המילה "דרך" במובן שלה בהגות הסינית. לפיכך הלכתי ובחרתי טקסט אחר, אף הוא כתוב בסינית, שבו מרבית הדימויים לקוחים מעולם הטבע והחי. מצאתי כי מושגים מתחומים אלה מיוצגים במלואם בשפת האמוג'י.

20 אף על פי שכל אדם עלול לפרש בדרך שלו טקסט הכתוב בשפת האמוג'י, אין שוני אמיתי בין מילים לסמלים, שכן אלה סך הכול שתי דרכים מקובלות להביע משמעות. ייצוג של העולם באמצעות סמלים נעשה כבר בעת העתיקה. מראשית התפתחות השפה השתמש האדם בציורים כדי לייצג קווי נוף, בעלי חיים ועוד. בה בעת אפשר לטעון כי השימוש באמוג'י מעיד לא רק על חיקוי של העולם הקדמון אלא גם על התקדמות מסוימת בתקשורת: ראשית, האמוג'י הוא כלל-עולמי, ועל כן הוא מגשר בין דוברי שפות שונות זו מזו; שנית, האמוג'י מציג את הדבר עצמו, בניגוד למילה שהיא ייצוג שפתי, ובלעדי המשמעות שנלווית אליה היא חסרת כל ערך. שפת האמוג'י, על אף היותה מוגבלת, מצליחה להביע משמעות, והיא עושה זאת לפעמים טוב יותר מן המילים שהיא מחליפה.

30 לנכוח המגמה ההולכת וגוברת של השימוש באמוג'י במקום במילים, באוקטובר 2014 הוסיפה חברת מיקרוסופט למנוע החיפוש שלה "בינג" (Bing) תמיכה בחיפוש באמוג'י. כלומר, אפשר להקליד בשורת החיפוש סמל כלשהו, או צירוף של סמלים מלוח האמוג'י, ולקבל תוצאה מתאימה. אולם מנוע החיפוש הזה עדיין אינו יודע לזהות את המשמעות המטפורית של כל הסמלים והצירופים שלהם.

35 איני טוען שבעתיד הנראה לעין תיהפך השפה הכתובה לשפה של סמלים מצוירים, אך אני בהחלט מאמין שהשימוש באמוג'י במקום בשפה הכתובה יתפוס חלק נרחב יותר בתקשורת בין אנשים. צורת תקשורת כזאת תהיה בבחינת חזרה אל המקורות הקדמוניים שלנו, ואולי אפילו תשפר את התקשורת בינינו.

מעובד על פי שויד, ל' (נובמבר 2015). כשאת כותבת סמיילי, למה את מתכוונת? אלכסון. אווזר מ-alaxon.co.il.

מאמר 2

רגשונים אינם שפה!

אברום רותם

במאמר זה נדבר בקצרה על הרגשונים (emoticons) — "אמוג'י" ודומיהם — ועל הקשר השגוי שנוהגים לעשות בינם לבין השפה. לרגשונים היסטוריה קדומה בהרבה מלסמלים מצוירים כמו אמוג'י המשמשים כיום בהודעות כתובות ממכשירים חכמים. הרגשונים הם נגזרת, מעין תת-מחלקה של "שפה חזותית", שהיא תקשורת באמצעות תמונות, ציורים, סמלים ואמצעים נוספים, תקשורת שמלווה את החברה האנושית מקדמת דנה.

מי שרואה ברגשונים ובפרט באמוג'י חידוש או אף תקווה חדשה לאמצעי תקשורת אוניברסלי, כדאי שיציץ בהיסטוריה של התקשורת הבין-אישית בכתב. עוד בראשית ימי האינטרנט השיח הציבורי המציא לעצמו "סלנג רשת" שהתאפיין בקיצורים רבים, ואופנה זו התפשטה לכל עבר. מאמרים נכתבו והרצאות הושמעו על היות סלנג הרשת השפה הבאה של הילדים. לא מעטים אף ניסו להנחיל לילדי העולם את השפה הזאת, אך למגינת ליבם היא נעלמה בתוך זמן קצר ואיננה עוד. הנוער נטש את סלנג הרשת לטובת רגשונים וייצוגים גרפיים. לנוכח ההיסטוריה הקצרה והעלובה של תרבות התקשורת הדיגיטלית המקוצרת, ראוי לקרוא בעין ביקורתית מאמרים העוסקים בשפת האמוג'י, השפה הבין-לאומית החדשה.

15 במחצית השנייה של המאה ה-20 נוצרו רגשונים מסימני פיסוק ומסימנים אחרים, לדוגמה: עצוב :- (שמח :-), קורץ ומחייך :-), מופתע :-0 ועוד. בית היוצר של האמוג'י החל את פעילותו בשנות התשעים ביפן, ובשנת 2010 סמלי האמוג'י כבר היו דיירי קבע במכשירי הטלפון החכם בכל העולם. בשנת 2013 הוסף הערך "אמוג'י" למילון אוקספורד. כיום סמלי האמוג'י הם הדור החדש של התפיסה של השפה הבין-לאומית, ועל כן נכתבים מאמרים רבים בנושא. בסוף מן הסתם גם הם יישטפו בשינוי הבא. אך 20 בינתיים אנו עדים לניסיונות כתיבה מעניינים בשפת האמוג'י, לדוגמה תרגום הספר האלמותי "מוֹבִי דִיק" לשפה זו.

המגוון ההולך וגדל של סמלי האמוג'י איננו תחליף לשפה. מי שמשווה רצף אינ-סופי של איורים זעירים לכתב החרטומים המצרי הקדום למשל, אינו יודע מה הוא סח. התמונות בכתב המצרי הקדום מייצגות 25 הברות קוליות ומעידות על דקדוק מורכב כמו בכתב של שפה מפותחת. סמלי האמוג'י הם אוסף אקראי של ציורים מלאכותיים מוכנים מראש, שמבטאים רגשות חד-ממדיים. הם אינם מאפשרים תקשורת סבירה משום שהצירוף שלהם נתון למרחב גדול מדי של פרשנויות. מכאן שכל ההכרזות על "שפה חדשה של הילדים" הן חסרות משמעות מעשית שכן הן מדברות על מהות שאינה קיימת. הן זוכות 30 להנהוני הסכמה בשיח הציבורי, המאופיין במחשבה השטחית, שאם מדובר במשהו חדשני שנעשה בו שימוש במכשירי התקשורת החכמים ודאי הוא טוב ונכון.

הרעיון שילדים צריכים שפה כזאת הוא משאלת לב שאינה מנומקת ואינה מושתתת על היגיון חינוכי כזה או אחר. הטיעון כי שפה זו היא אמצעי לשיפור יכולות ההבנה, ההפשטה והביטוי של הילד, בהשוואה ליכולתו לעשות זאת כיום בשפה המדוברת והכתובה, ודאי אינו טיעון משכנע.

35 כדאי לחזור למציאות ויפה שעה אחת קודם. אני מציע לשוב ולהתמקד בהוראה ובלימוד של שפה עשירה ומגוונת שאנו דוברים וכותבים זה דורות, כדי שיהיה אפשר להתבטא באופן עמוק ומדויק יותר. אפשר בהחלט לגוון, לעטר ולהמחיש גם באמוג'י כזה או אחר, אך עדיף שלא לחשוב שמדובר בשפה, וודאי שלא לראות באמוג'י אמצעי שיש ללמדו או אמצעי העשרה חיוני ובעל משמעות המחליף את השפה הכתובה.

מעובד על פי רותם, א' (יולי 2015). רגשונים אינם שפה! מתקונים לאתיקה. אוחר מ־ianethics.com.

כל הברריות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon